

# **Wymagania edukacyjne z historii dla klasy piątej**

| DZIAŁ I. CYWILIZACJE STAROŻYTNE                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ocena dopuszczająca                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | ocena dostateczna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | ocena dobra                                                                                                                                                                                                                 | ocena bardzo dobra                                                                                                                                                                                                       | ocena celująca                                                                                                                                                                          |
| UCZEŃ:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                         |
| <p>- posługuje się terminami: <i>koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak</i></p> <p>– opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym</p> <p>– potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych</p> | <p>- wyjaśnia terminy: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i></p> <p>– przedstawia, skąd wywodzą się praludzie</p> <p>– opisuje życie ludzi pierwotnych</p> <p>– charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza</p> <p>– wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka</p> | <p>– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna</p> <p>– przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza</p>                                           | <p>– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia</p> <p>– wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej</p> <p>– wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty</p> | <p>– wyjaśnia pojęcie ewolucji</p> <p>– charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka</p> <p>– porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach</p>                                  |
| <p>–posługuje się terminami: <i>cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks</i></p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka</p> <p>– wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia zasadę <i>oko za oko, ząb za ząb</i></p>                                                                               | <p>– wyjaśnia terminy: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i></p> <p>– samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii</p>                                                         | <p>– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji</p> <p>– charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</p> | <p>– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa</p>                                                                                        | <p>– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii</p> <p>– wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii</p> |

|                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| –posługuje się terminami: <i>piramida, faraon</i><br>– wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil<br>– opisuje wygląd piramid<br>– porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego                       | – wyjaśnia terminy: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i><br>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej<br>– opisuje zakres władzy faraona                                                                                                  | – wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej<br>– przedstawia strukturę społeczną Egiptu<br>– podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan              | – wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny<br>– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy                                                           | – opisuje etapy pochówku faraonów<br>– charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Nefertiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel |
| –posługuje się terminami: <i>Tora, Żydzi, Dekalog</i><br>– wyjaśnia, o czym opowiada Biblia<br>– wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów                                 | – wyjaśnia terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska</i><br>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę<br>– wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem | – opisuje główne etapy historii Izraelitów<br>– charakteryzuje judaizm<br>– porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela                                                           | – charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon)<br>– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem          | – wyjaśnia terminy: <i>synagoga, rabin</i><br>– podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce                                                                                                                 |
| –posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński</i><br>– wskazuje na mapie: Indie, Chiny<br>–wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie         | – wyjaśnia terminy: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak</i><br>– wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu<br>– wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej<br>– wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie                            | – opisuje system kastowy w Indiach<br>– charakteryzuje wierzenia hinduistyczne                                                                                                | – charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem<br>– przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej<br>– wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy | – charakteryzuje buddyzm<br>– opowiada o filozofii Konfucjusza                                                                                                                                                  |
| –posługuje się terminami: <i>pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne</i><br>– wyjaśnia, do czego służy pismo<br>– charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego | – wyjaśnia terminy: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i><br>– wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisanie wpłynęła na                                                                                       | – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń<br>– przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły | – wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe<br>– przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego<br>– wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma                             | – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny<br>– opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse’a,                      |

|                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                         | dalsze osiągnięcia człowieka<br>– porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne<br>– wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią<br>– omawia przyczyny wynalezienia pisma                                                                                                 | – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości                                                                                                                                                                                                                                                         | obrazkowego                                                                                                                                                      | język migowy)                                                                                                                                                                                                                          |
| – posługuje się terminami: <i>demokracja, zgromadzenie ludowe</i><br>– opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten | – wyjaśnia terminy: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i><br>– wskazuje na mapie: Grecję, Ateny<br>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską                                                            | – wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis)<br>– wyjaśnia, kim był Perykles<br>– opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach                                                                                                                           | – wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną                                                               | – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego                                                                                                                                             |
| – posługuje się terminami: <i>danina, sojusz</i><br>– przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego                             | – wyjaśnia terminy: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i><br>– przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego<br>– wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich<br>– wskazuje na mapie: Spartę, Persję<br>– wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas | – charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty<br>– posługuje się wyrażeniami: <i>spartańskie warunki, mówić lakonicznie</i><br>– wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich<br>– wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę<br>– zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e. | – opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy<br>– wyjaśnia genezę biegów maratońskich<br>– tłumaczy znaczenie zwrotu: <i>wrócić z tarczą lub na tarczy</i> | – porównuje ustroje Aten i Sparty<br>– opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa                                                                                                                          |
| – posługuje się terminami: <i>mity, heros</i><br>– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich                                        | – wyjaśnia terminy: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański</i><br>– przedstawia wierzenia starożytnych Greków<br>– wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję<br>– wyjaśnia, kim był Homer                                                                    | – charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali<br>– omawia różne mity greckie<br>– przedstawia treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i><br>– wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: <i>koń trojański</i>                                                         | – opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków<br>– omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków                                                   | – wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantala, nić Ariadny</i><br>– opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi |

|                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>– posługuje się terminami: <i>amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion</i></p> <p>– opisuje rolę sportu w codziennym życiu</p> <p>– opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów</p> | <p>– wyjaśnia terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i></p> <p>– wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych</p>                                  | <p>– opisuje charakter i cele antycznego teatru</p> <p>– przedstawia dokonania nauki greckiej</p> <p>– objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles</p> <p>– zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.</p> | <p>– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich</p> <p>– porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi</p>                         | <p>– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym</p> <p>– przybliża postać i dokonania Archimedesesa</p> <p>– podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</p> |
| <p>– posługuje się terminem: <i>imperium</i></p> <p>– uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim”</p> <p>– określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia</p>                                           | <p>– wyjaśnia terminy: <i>imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie</p> <p>– opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)</p>                              | <p>– wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej</p> <p>– przedstawia skutki podbojów Aleksandra</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e.</p> <p>– posługuje się terminami: <i>falanga macedońska, kultura hellenistyczna</i></p>                                                                                                        | <p>– omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej</p> <p>– charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego</p>                    | <p>– przedstawia siedem cudów świata</p> <p>– wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego</p>                                                                    |
| <p>– posługuje się terminami: <i>dyktator, cesarz</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Rzym</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca</p>                                                                    | <p>– wyjaśnia terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i></p> <p>– przedstawia legendarne początki Rzymu</p> <p>– wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński</p> <p>– omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p> | <p>– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy</p> <p>– przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich</p> <p>– opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.</p>                                                                  | <p>– omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej</p> <p>– porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej</p> | <p>– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie</p> <p>– przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski</p>                            |

|                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>– posługuje się terminami: <i>provincia, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty</p>                                                            | <p>– wyjaśnia terminy: <i>provincia, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego</p> <p>– wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol</p> <p>– omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego</p> | <p>– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie</p> <p>– opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.</p> <p>– zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego</p>                                                                           | <p>– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</p> <p>– wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy</p> | <p>– przedstawia postać Hannibala i wojny punickie</p> <p>– pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie</p> <p>– przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera</p> |
| <p>– posługuje się terminami: <i>amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy</i></p> <p>– przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu</p> <p>– omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków</p> | <p>– wyjaśnia terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i></p> <p>– wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały</p> <p>– charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego</p>                                  | <p>– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem</p> <p>– opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum</p> <p>– wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw</p>                                                                                                                                 | <p>– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i></p>                                         | <p>– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności</p>                                                                                |
| <p>– posługuje się terminami: <i>łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks</i></p>                                                                                                                                            | <p>– wyjaśnia terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i></p> <p>– wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i></p>                                                                                                                       | <p>– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów</p> <p>– omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu</p> <p>– omawia dokonania Wergiliusza i Horacego</p> | <p>– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa</p>                                                       | <p>– opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie</p> <p>– ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź</p>                      |

|                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                        |                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| – posługuje się terminami: <i>apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament</i> | – wyjaśnia terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i><br>– charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa<br>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan<br>– omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego | – wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu<br>– wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa<br>– wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa<br>– zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e. | – opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie<br>– wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem | – przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona) |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|

## DZIAŁ II. BIZANCJUM I ŚWIAT ISLAMU

| ocena dopuszczająca                                                                          | ocena dostateczna                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | ocena dobra                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | ocena bardzo dobra                                                                                                                                                                                                                                 | ocena celująca                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                 |
| – posługuje się terminami: <i>ikona, freski, mozaika</i>                                     | – wyjaśnia terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i><br>– wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego<br>– tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem<br>– wyjaśnia znaczenie wyrażenia <i>bizantyjski przepych</i> | – wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego<br>– charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce<br>– podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego<br>– zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r.<br>– zna postać Justyniana I Wielkiego<br>– omawia dokonania Justyniana I Wielkiego | – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola<br>– uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką<br>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw | – wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią<br>– opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów |
| - posługuje się terminami: <i>oaza, islam, Allah, Koran, meczet</i><br>– wskazuje podstawowe | – wyjaśnia terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie,</i>                                                                                                                                                                                | – przedstawia postać i działalność Mahometa<br>– omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki                                                                                                                                                                                                                                                                              | – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem<br>– podaje przykłady wpływu                                                                                                                                              | – wyjaśnia, jak zmieniał się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie<br>– ocenia potrzebę tolerancji religijnej                           |

|                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                   |                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| różnice między chrześcijaństwem a islamem                                                                                    | <i>cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i><br>– omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów<br>– wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności                                                                                     | w średniowieczu<br>– charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu<br>– zaznacza na osi czasu datę: 622 r.                                                                                                                                                                                                                                     | kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków                                                                                               | – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzenia czasu między chrześcijaństwem a islamem |
| <b>DZIAŁ III. ŚREDNIOWIECZNA EUROPA</b>                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                   |                                                                                                                            |
| <b>ocena dopuszczająca</b>                                                                                                   | <b>ocena dostateczna</b>                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>ocena dobra</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>ocena bardzo dobra</b>                                                                                                                         | <b>ocena celująca</b>                                                                                                      |
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                   |                                                                                                                            |
| – posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo, możnowładca</i><br>– wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” | – wyjaśnia terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabią, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i><br>– wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym                               | – wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów<br>– charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego<br>– przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki<br>– zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r.<br>– omawia dokonania: Chłodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I | – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej<br>– tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy | – wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”                                                                              |
| – posługuje się terminami: <i>prawosławie, ekskomunika</i>                                                                   | – wyjaśnia terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i><br>– wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie<br>– przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV | – wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej<br>– wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne<br>– przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w.<br>– przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji<br>– zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.                                                                    | – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę<br>– omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym                       | – przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego                                                                  |



|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                            |                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| – posługuje się terminami: <i>krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i><br>– opisuje wygląd rycerzy zakonnych           | – wyjaśnia terminy: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i><br>– wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat<br>– wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat<br>– omawia skutki pierwszej krucjaty                                        | – przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania<br>– opisuje skutki wypraw krzyżowych<br>– przedstawia postać: Urbana II<br>– zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r. | – omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy                                    | – przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola<br>– ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami |
| <b>DZIAŁ IV. SPOŁECZEŃSTWO I KULTURA ŚREDNIOWIECZNEJ EUROPY</b>                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                            |                                                                                                                                                                                                     |
| <b>ocena dopuszczająca</b>                                                                                              | <b>ocena dostateczna</b>                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>ocena dobra</b>                                                                                                                                                                                   | <b>ocena bardzo dobra</b>                                                                  | <b>ocena celująca</b>                                                                                                                                                                               |
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                            |                                                                                                                                                                                                     |
| – posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hold lenny, przywilej</i><br>– wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna | – wyjaśnia terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i><br>– przedstawia, jak wyglądał hold lenny<br>– wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym | – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym<br>– opisuje zależność między seniorem a wasalem                                                                                    | – wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane                                               | – wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie                                                                                                                                     |
| – posługuje się terminami: <i>rycerz, herb, kopia, ostrogi</i><br>– opisuje uzbrojenie rycerzy                          | – wyjaśnia terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i><br>– charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego<br>– wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem<br>– opisuje uzbrojenie rycerskie                                                 | – opisuje życie codzienne rycerstwa<br>– przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego<br>– opisuje ceremonię pasowania na rycerza                                                           | – przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa       | – przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu                                                                                                 |
| – posługuje się terminami: <i>kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona</i>                         | – wyjaśnia terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława</i>                                                                                                                                      | – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi<br>– przedstawia organy samorządu miejskiego                                                                                                        | – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce<br>– znajduje i przedstawia | – przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie                                                                                                                       |

|                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi                                                                                                       | <i>miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, plug, radło, brona</i><br>– opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta<br>– charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast<br>– opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej                                                                      | – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan<br>– wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka                                                                                                                                                                        | informacje o założeniu własnej miejscowości                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| – posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, uniwersytet</i><br>– omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację<br>– wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści | – wyjaśnia terminy: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i><br>– charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu<br>– opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym | – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne<br>– wyjaśnia określenie <i>benedyktyńska praca</i><br>– charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo<br>– porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne<br>– przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu | – porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze<br>– wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapituła | – znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku<br>– opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia |
| <b>DZIAŁ V. POLSKA W OKRESIE WZESNOPIASTOWSKIM</b>                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>ocena dopuszczająca</b>                                                                                                                                                 | <b>ocena dostateczna</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <b>ocena dobra</b>                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>ocena bardzo dobra</b>                                                                                                                           | <b>ocena celująca</b>                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| –posługuje się terminami: <i>katedra, witraże, miniatura</i><br>– omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce<br>– wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej      | – wyjaśnia terminy: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i><br>– wyjaśnia, jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i>                                                                                 | – charakteryzuje styl romański<br>– omawia cechy stylu gotyckiego                                                                                                                                                                                                   | – porównuje styl gotycki i romański<br>– przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego                                                  | – znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju                                                                                                                                                    |
| – posługuje się terminami: <i>wielka wędrówka ludów, plemię</i><br>– opisuje wygląd osady                                                                                  | – wyjaśnia terminy: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię,</i>                                                                                                                                                                                        | – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie<br>– wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w                                                                                                                                                    | – podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych                                                                          | – wymienia pozostałości bytowania ludów przedśłowiańskich na ziemiach polskich<br>– przedstawia współczesne konsekwencje                                                                                                                                            |

|                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| w Biskupinie                                                                                                                                                              | <p><i>Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</li> <li>– charakteryzuje wierzenia Słowian</li> <li>– wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                        | <p>obrazu łączył, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody</li> </ul>    | – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański                                                                                                                                                                                  | wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim                                                                                                                                                                        |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminami: <i>książę, dynastia</i></li> <li>– wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”</li> </ul>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia terminy: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></li> <li>– wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski</li> <li>– opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy</li> <li>– zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r.</li> <li>– wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I</li> <li>– wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I</li> <li>– opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami</li> </ul> | – uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wartość jako źródła historycznego</li> <li>– przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich</li> </ul> |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i></li> <li>– wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia terminy: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></li> <li>– opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów</li> <li>– wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite</li> <li>– omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</li> <li>– zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie</li> <li>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami</li> </ul>                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim</li> <li>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski</li> </ul> | – wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i></li> <li>– wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”</li> </ul>                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia termin: <i>insygnia królewskie</i></li> <li>– wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”</li> <li>– wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela</li> <li>– omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława</li> <li>– zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego</li> <li>– ocenia postawę Bezpryma</li> <li>– przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego</li> <li>– charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego</li> </ul>                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego</li> <li>– wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem</li> </ul>             | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego</li> <li>– ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego</li> </ul>                              |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminami: <i>senior i juniorzy, zasada senioratu</i></li> </ul>                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia terminy: <i>palatyn (wojewoda), testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i></li> <li>– wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego</li> <li>– opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa</li> <li>– zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.</li> </ul>                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie</li> <li>– przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem</li> <li>– opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa</li> <li>– przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami</li> <li>– omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– ocenia postawę Bolesława wobec brata</li> <li>– wyjaśnia zasadę senioratu</li> <li>– wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia postać Galla Anonima</li> <li>– wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza</li> <li>– ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu</li> </ul> |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, danina, posługi</i></li> <li>– przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu</li> <li>– opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia terminy: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna</i></li> <li>– charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim</li> <li>– omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów</li> </ul>                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia charakter drużyny książęcej</li> <li>– wyjaśnia powinności ludności względem władcy</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza</li> </ul>                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych</li> </ul>                                                                         |

## DZIAŁ VI. POLSKA W OKRESIE ROZBICIA DZIELNICOWEGO

| ocena dopuszczająca                                                                                                                                                                    | ocena dostateczna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ocena dobra                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | ocena bardzo dobra                                                                                                                                                  | ocena celująca                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                            |
| <p>– posługuje się terminami: <i>rozbiecie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy</i></p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi</p> | <p>– wyjaśnia terminy: <i>rozbiecie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpółowka</i></p> <p>– charakteryzuje państwo polskie podczas rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– omawia postaci: Władysława Wygnanica, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.</p> | <p>– opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia</p> <p>– omawia skutki rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– opisuje kolonizację na ziemiach polskich</p>                                                                                                                        | <p>– przedstawia historię zakonu krzyżackiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu</p> | <p>– charakteryzuje sposób walki Mongołów</p> <p>– przedstawia dynastie panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbitcia dzielnicowego</p> |
| <p>– posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i></p>                                                                                                                          | <p>– wyjaśnia terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków</p> <p>– omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.</p>                                                                                                                                       | <p>– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II</p> <p>– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie</p> <p>– przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju</p> <p>– opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> | <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki</p>                                                                                         | <p>– przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju</p>                                              |

## DZIAŁ VII. POLSKA W XIV I XV WIEKU

| ocena dopuszczająca                                                                                                                                                                                                                                                              | ocena dostateczna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | ocena dobra                                                                                                                                                                                                                                                            | ocena bardzo dobra                                                                                                                                                                                                   | ocena celująca                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>UCZEŃ:</b>                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <p>– posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <p>– tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki”</p> <p>– wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i></p> | <p>– wyjaśnia terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu</p> <p>– charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa</p>                                                                                  | <p>– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa</p> <p>– tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka</p> | <p>– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgry</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów</p> <p>– przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego</p> |
| <p>– posługuje się terminem: <i>unia personalna</i></p> <p>– przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę</p> <p>– opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p>                                                                         | <p>– wyjaśnia terminy: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej</p> <p>– opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem</p> <p>– wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń</p> <p>– opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.</p> | <p>– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę</p> <p>– wymienia postanowienia unii w Krewie</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu</p> <p>– wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle</p> | <p>– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński</p>                                       | <p>– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj</p>                                                                                                                                                    |
| <p>– przedstawia, kim był Jan Matejko</p>                                                                                                                                                                                                                                        | <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>– wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła</p>                                                                                                                                                                          | <p>– wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i></p>                                                                                                                                                | <p>– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne</p>                                                                                                                                                |

|                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                      | – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i>                                                                                                                                                                       | – omawia inne dzieło Jana Matejki                                                                                                                                                                     |
| <p>– posługuje się terminami: <i>wojska zaciężne, żold</i></p> <p>– opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza</p> | <p>– wyjaśnia terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV w.</p> <p>– omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r.</p> | <p>– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej</p> <p>– charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego</p>                                                 | <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiazania Związku Pruskiego</p> <p>– porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego</p> <p>– uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki</p> | <p>– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo</p> |
| <p>– posługuje się terminami: <i>szlachta, sejm walny, izba poselska, senat</i></p>                                                                                                                            | <p>– wyjaśnia terminy: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i></p> <p>– przedstawia sejm walny oraz jego skład</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.</p>                                                                                                                                                                   | <p>– wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce</p> <p>– przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie</p> <p>– wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i></p> | <p>– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce</p> <p>– tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową</p> <p>– wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu</p>         | <p>– ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę</p>                                                                                                 |